

Universita Karlova v Praze. Filosofická fakulta

Posudek bakalářské práce

BARBORA KUČEROVÁ: VZTAH K DRUHÉMU A DUCHOVNÍ VZESTUP

Jde o srovnání základních východisek Kantovy a Buberovy etiky, tedy zejména způsobu, jakým se etika u obou autorů vyčleňuje jako relativně samostatná sféra v rámci základního rozčlenění skutečnosti. Model tohoto rozčlenění je přitom vzat z Kanta – je jím rozdělení na sféru empirickou a duchovní, přičemž paralela je na druhé straně hledána v Buberově odlišení různých „světů“ Já–Ono a Já–Ty. I když je v průběhu práce reflektováno, že tato paralela je pouze volná, z celkové koncepce je zjevné, že je stále v pozadí.

Uvedená rozčlenění jsou východiskem, na němž je pak postavena hlavní otázka práce, totiž jakou roli hrají při překračování hranic těchto oblastí (toto překračování je v názvu práce označeno jako „duchovní vzestup“) druzí lidé, resp. vztah k nim. Tato otázka má vzhledem k oběma probíraným autorům dobrou logiku. Je možným zorným úhlem, z něhož lze posuzovat Kantovo převedení problémů metafyziky na praktickou rovinu. Uchopíme-li spolu s autorkou praxi jako vztah k druhému, a tomuto výkladu nasvědčuje způsob formulace kategorického imperativu v ZMM pomocí účelu o sobě, pak se zdá být vztah k druhému skutečně způsobem, jakým se subjektu otevírá sféra věcí o sobě. Autorka však zároveň tuto svoji interpretaci sama podkopává, když upozorňuje, že druhý u Kanta nevystupuje jako skutečný subjekt, do vztahu s nímž bych vstupoval, nýbrž pouze jako objekt (mé úcty, vůle atd.). Autorka jako by chtěla opakovat klasickou výhradu vůči Kantovi, z níž jistě vychází také právě Buber, totiž že v rámci kantovské etiky není skutečný mezilidský vztah možný. Ne že by tato námitka neměla žádnou váhu – ostatně autorčina volba Buberova jako Kantova protějšku to potvrzuje –, ale do autorčiny strategie se mi – zdá se – nezapadá. Je třeba si totiž uvědomit, že pro Kantovu pozici není zcela zničující; naopak je jasně poznamenána odlišnou perspektivou, vycházející z určité představy vzájemnosti a vztahovosti, na niž může obhájce Kanta vždy poukázat jako na odlišnou a nesprávnou, protože empiricky určenou.

Hlavní část kantovské kapitoly je koncipována jako prostá, takřka učebnicová parafráze hlavní myšlenkové linie KČR, bez problematizací, ale také odkazů na sekundární literaturu, která by mohla pomoci nastolit nějaký interpretační problém. Čtenář si takřka klade otázku, zda byla takto dlouhá příprava k vlastnímu položení otázky vůbec nutná. Naopak závěr je nadměrně zhuštěný. Ke kategorickému imperativu, jehož výklad by měl být při dané koncepci klíčový, se autorka dostane až na úplně poslední stránce příslušné části. Chybí přitom výklad jeho konstrukce i jeho různých formulací. V úplném závěru (poslední dva odstavce) se pak objevuje ona již zmíněná kritika Kanta, jež působí dost abruptně, protože prvních cca 19 stran z 20 příslušné kapitoly působilo dojmem, že Kantova pozice má být vzata vážněji.

Naopak buberovská pasáž je od samého začátku problémově orientovaná a nebojí se přistoupit k Buberově pojetí kriticky. Autorka vyčlení jasný problém, jímž je poměr dvou základních vztahů Já–Ty a Já–Ono, a hledá spojitost. Ta je pak nalezena v touze Já po Ty, která Já vyčleňuje, odděluje od Ty a ustavuje jeho samostatnost, v níž může Já vystupovat vůči Ono. Tímto způsobem se autorce daří postihnout i Buberem postulovanou asymetrii mezi Ty, Já a Ono. Zdálo by se, že na rozdíl od Kanta, u něhož význam vztahu k druhým je třeba vytěžit z poněkud jinak zaměřeného argumentu, bude u Buberova vztah k druhému ležet na dlani. Autorka s tím nesouhlasí a naopak – poněkud překvapivě – ukazuje, že vztah k druhým musí být právě u Buberova nejprve zrekonstruován. Vztahem k druhým přitom autorka nemíní základní vztah Já–Ty, ale vztah k druhým lidem, který je součástí jiného,

trojčlenného dělení vztahů (k přírodě, lidem, duchovním skutečnostem), jež je vůči dvěma základním vztahům-světům mimoběžné. Autorka však nakonec nalézá způsob, jak tato mimoběžná členění propojit: vztah k druhým lidem lze uchopit jako způsob, kterým lze nejnáze uplatnit vztah Já–Ty.

Autorce nezůstaly skryty odlišnosti obou autorů, a přesto se jí daří, podle mého soudu, představit pozice obou autorů jako komplementární, a to v obou klíčových ohledech: jednak ve struktuře členění skutečnosti, již však nelze označit jako dualistickou, jednak v tom, že přechod mezi sférami je v obou případech umožněn, nebo alespoň usnadněn vztahem k druhým. Úvodní intuice, z níž čerpala koncepce práce, se zdá být potvrzena.

Dílčí věcné a formální problémy: Nepřesný a zavádějící je výklad Platónova *Symposia*, který tudíž ani nijak neprospěje srovnání s Buberem. Stylistika je často nedokonalá (užívání kolokviálních výrazů) a v dosti špatném stavu je interpunkce (jednotlivá místa – celkem 21 – zde nevypisují, ale mám je poznamenané pro případ zájmu).

Celkové hodnocení: velmi dobře.

Jakub Jinek

2. 9. 2015